

*Natuurpuntdriedaagse in
De Weerribben
31 mei - 2 juni 2013*

natuurpunt

Buitengoed Fredeshiem

Eiderberg 2

8346KJ De Bult / Steenwijk

www.fredeshiem.nl

Jan en Lucrece zorgden voor een prachtig hotel met een prima verzorging, waar we na het avondmaal in een gezellige ruimte ongedwongen bij elkaar konden zitten.

Vrijdag 31 mei - Verslag: Frieda Vermeulen

Tussen 11 u en 11.30 u worden we verwacht aan het bezoekerscentrum “Buitencentrum Weerribben” in Ossenzijl in het noordwesten van de Nederlandse provincie Overijssel.

Als iedereen gearriveerd is, krijgen we een inleidende film te zien over de Weerribben.

Dat is een groot natuurgebied, alhoewel het landschap hier eigenlijk door de eeuwen heen door mensenhanden is ontstaan. Van in de middeleeuwen werd er hier turf gewonnen. Nadat het turf gestoken was, moest dit drogen op de zogenaamde “ribben”, smalle stroken land die hiervoor gespaard werden (legakkers). Soms werd te veel veen weggehaald en sloegen de ribben weg bij slecht weer of doorbraken van de zee, zodat grote meren ontstonden. Dit gebeurde vooral in de Wieden, ten zuiden van de Weerribben, omdat dat gebied eerst ontgonnen werd en men uit de gemaakte fouten had geleerd toen men de Weerribben begon te ontginnen. Die 2 gebieden samen vormen nu één van de belangrijkste moerasgebieden van Europa.

Als rond 1920 het bruikbare veen opraaakte, werd overgeschakeld op rietbeheer in en langs de ondiep verveende “weren”.

Daar waren terug water- en oeverplanten gegroeid, zodat er zich ook rietland kon ontwikkelen. Nu wordt nog steeds een gedeelte gebruikt voor rietontginning voor dekriet om daken te bedekken.

Het landschap ontwikkelde zich nog verder, want uit wortelstokken en plantenwortels die zich onder water verstrengelen, ontstaan ook grotere drijvende vegetaties of “kraggen”. Die worden op de duur begaanbaar en er vormt zich hooiland met veel bijzondere planten. Eigenlijk wordt dit op de duur een “drijvend tapijt” of trilveen, dat nèt wel of....nèt niet (!) begaanbaar is. Bij verdere verlanding ontstaat moerasbos van berken, lijsterbes en elzen.

Alles wordt beheerd, want rietland kan op 2 manieren verloren gaan:

- zonder beheer is er verruiging en ontstaat bos.
- door riet telkens te maaien wordt de kragge alsmaar dikker en komt de begroeiing niet meer in contact met water, met verzuring als gevolg. Dit tracht men tegen te gaan door met kleine molentjes water bovenop de rietkraag te brengen.

Uiteindelijk moet men wel gebieden volledig terug opengraven om het gebied in zijn oorspronkelijke staat te herstellen en het natuurlijke proces weer van voor af aan te laten beginnen.

Daarnaast worden hooilanden en ribben in de zomer gemaaid en rietlanden in de winter.

Door al deze ingrepen blijven alle ontwikkelingsstadia tussen open water en bos bestaan.

Met al deze wijsheid gewapend, worden we opgewacht door twee zeer enthousiaste vrijwilligers van Staatsbosbeheer. We worden getraceerd op een tocht met een fluisterboot langs het zeer uitgebreide waterwegennetwerk. Vroeger werd gewoonweg alles over het water vervoerd met speciale houten boten, punters genoemd.

Zalig in het bootje zittend, onder een stralende zon en met uitgebreide uitleg van de twee gid-sen, kunnen we de schoonheid van het gebied gewoon over ons laten komen, met een begeleidend concert van fitis, zwartkop, vink en tijftjaf.

Langs de oevers zien we appel-bes met prachtige witte bloemen, gele lis, het weelderige groen van moerasvaren met hier en daar een koningsvaren, de fijne witte bloempjes van kleine valeriaan, gagelstruiken, kamperfoelie (wat eigenlijk een wurger is van andere planten waar hij in groeit).

Hier en daar zijn er veldjes vol wollegras of veenpluis, waarvan de witte bloemen lijken op pluksels watten.

We passeren ook rietkragen en afgemaaid riet dat op hopen is gelegd om als broedplaats te dienen voor de ringslang.

Zogenaamde zeggestoelen fungeren dan weer als schuilplaats voor broedende vogels: wanneer zegge elk jaar afsterft, ontstaat er een steeds hoger wordende pol en de stengels van de zegge vallen van daaruit als een parasol uiteen.

We varen tussen de bladeren van waterlelies en gele plomp, waarvan de knoppen op stelen boven het water uitsteken en hier en daar al openkomen. De gids wijst ons ook op krokodillen in het water!!! (de wortelstokken van de gele plomp imiteren deze beesten inderdaad wel heel goed). Hier en daar is er ook een bubbelbad: methaangas van afgestorven

groen onder water dat naar de oppervlakte komt.

Een andere plant die boven het water uitsteekt, is de krabbescheer. Die vormt soms hele vlotten op het water, wat kan dienst doen als broedplaats voor de zwarte stern. Er was echter een tijd dat er zeer weinig krabbescheer was en men de zwarte stern heeft geholpen door broedplankjes in het water te leggen. Hij is echter zodanig aan de plankjes gewend geraakt, dat hij de krabbescheer niet meer als broedplaats wil benutten.

Overal rondom ons vliegen rode libellen, die zelfs op ons komen zitten.

Kiekendief en boomvalk worden ook gespot.

Wat we niet zien, zijn de twee speciale vlindersoorten die in het gebied voorkomen: de grote vuurvinder, met als waardplant de grote waterzuring en de zilveren maan die het moerasviooltje nodig heeft. Citroenvlinders zien we wel. Otters die wel terug in het gebied leven, hebben zich niet laten zien.

We varen langs kleine dorpjes zoals Muggenbeet, Nederland en Kalenberg en meren aan bij de Kloosterkooi van Kalenberg. Dit is een "eendenkooi".

Een van de gidsen blijkt een ervaren kooiker te zijn, die ons een zeer uitgebreide rondleiding zal geven, samen met zijn kooikerhondje Loeka.

Eerste halte hierbij is de kooikerhut, ingericht als museumke met maquettes en foto's EN tafels en banken in het voortuintje. Een idyllisch plaatsje om samen in het zonnetje te zitten. Luk en Ria sleurden al de hele weg met een koelbox. Wat blijkt: ze verwennen ons weer met ijskoude jenever en fruitsap terwijl 'leider Jan' ons allemaal welkom heet op de driedaagse. Pure luxe en de sfeer wordt er nog beter op!

(een speciaal hondenras dat op slechts een half uur getraind kan worden) naar 1 van de gangen en gooit aan het begin wat eten, zodat de eenden komen. Daarna gaat de kooiker achter een rieten scherm staan, terwijl het hondje langs de waterkant blijft. De eenden volgen het hondje en door te "gloepen" (= voorzichtig door het rieten scherm kijken) kan de kooiker zien waar de eenden zijn en wanneer hij weer eten over het scherm moet gooien. Op een teken van de kooiker verdwijnt

De kooikergids begint hier dan met een stem als een klok (zijn grootvader was dominee) zijn verhaal te vertellen.

Zo'n eendekooi is een grote vijver met broedplaatsen. Op de vijver worden tamme eenden uitgezet, die het eerste jaar gekortwiekt worden. Rondom zijn er met rieten wanden een soort gangen gemaakt die lichtjes afbuigen, zodat vanaf het begin het eindpunt niet te zien is. (een soort 'ontdekkingsgang').

Het voederen gebeurt op een speciale manier: de kooiker gaat samen met zijn kooikerhondje

het hondje ook even achter het scherm en zwemmen de eenden verder de gang in om het hondje te zoeken. Voor eenden lijkt het hondje op een vos (dus gevaar!) en als het hondje weg is, willen ze gaan zien of het echt wel weg is. Dit wordt zo herhaald tot aan het einde van de gang. Die tamme eenden zijn op de duur geconditioneerd om de kooiker en zijn hond te associëren met eten, zodat ze na een jaar vanzelf altijd terugkomen en niet meer gekortwiekt moeten worden.

Wilde eenden zien die tamme eenden en strij-

ken ook neer op de vijver. Zij volgen die eenden als ze in de gangen gevoerd worden. Het laatste stuk van de tunnel is donker, behalve helemaal achteraan. Daar is de gang afgedekt met kippengaas (wordt "spiegel" genoemd). De wilde eenden willen weg vliegen, maar vliegen niet terug naar het begin, omdat de kooiker een gang kiest waar de windrichting zo is dat ze alleen maar richting spiegel kunnen opstijgen. Daar worden ze dan gevangen en in een "spartelhok" gezet. Gelukkig wordt dit nu alleen nog voor vogelstudie gebruikt, niet meer voor de jacht.

Rond 18.30 u moeten we ons haasten naar ons hotel Fredeshiem in De Bult, bij Steenwijk. Jan heeft een heel mooi hotel uitgekozen, midden in de natuur. Heerlijk!

Na een korte opfrisbeurt worden we om 19u aan tafel verwacht voor een zeer verzorgd avondmaal (zelfs vegetarisch als je wil).

Achteraf kunnen we nog gezellig samen zitten in een apart zaaltje, speciaal voor onze groep.

't Was al een prachtige dag!

Als volleerde kooikers stappen we terug in onze boot en kunnen weer volop genieten van het landschap. Alhoewel het al later is dan gepland, nemen onze gidsen toch rustig de tijd om ons langs een andere weg terug te varen.

Terug aan het bezoekerscentrum kunnen we nog 'een terraske doen', nog altijd in 't zonkeke.

Zaterdag 1 juni - Verslag: Marnix Lefranc

Na een stevig ontbijt stonden we vertrekkens-klaar voor een al even stevige fietstocht van ongeveer 50 km. De ochtendtemperatuur was niet bepaald hoog. Er was een stevige wind en het was bewolkt. Nu maar hopen dat het niet zou regenen.

Ieder van ons koos een geschikte fiets en er was zelfs een tandem bij! Vanuit de bosrijke omgeving van ons hotel vertrokken we en algauw fietsten we in het open en wijde landschap van de Weerribben-Wieden. Hoe we ook fietsten, het leek alsof de wind van alle kanten kwam. Na een goed uur fietsen namen we onze eerste pauze nabij Scheerwolde en zagen we een visdiefje voorbij vliegen.

We fietsten verder en onderweg zagen we een ooievaar op nest. Verder reden we door het dorpje Nederland. Vreemd dat er hier in

Nederland een dorp is met de naam Nederland. Weldra kwamen we aan bij de eerste kijkhut. Hier hoorden we vanuit een klein bosje merel, zwartkop en nachtegaal. In het riet zat volop een rietzanger te zingen en een

rietgors liet zich zien. Vanuit de kijkhut zagen we zowel mannetje als vrouwtje bruine kiekendief. Het mannetje bracht een prooi aan. Hier vlogen ook nog een purperreiger en enkele wulpen voorbij.

We zetten onze fietstocht verder. Onderweg

zagen we nog een geelgors zingen uit volle borst. Uiteindelijk kwamen terecht in een ons bekend landschap. Het was het gebied waar we de dag voordien hadden doorgevaren. Een netwerk van sloten waarbij we telkens over kleine smalle brugjes moesten fietsen.

Het middageten verorberden we op het terras van het bezoekerscentrum. Hier hadden we gisteren ook gezeten, maar nu was het heel wat minder warm.

Ook in de namiddag zowel onderweg als in de kijkhutten deden we nog heel wat interessante waarnemingen: ree, grote zilverreiger, zomertaling, bruine kiekendief, torenvalk, tureluur, groenpootruiter, grutto, wulp, zwarte stern, koekoek,... De kwartel hoorden we roepen vanuit een hooiland dat de boer aan het maaien was. De kans is groot dat er in het hooiland een kwartelnest verscholen zat dat zeer waarschijnlijk zou uitgemaaid worden.

Ook in de namiddag hadden Jan en Lucrèce nog een pauze voorzien waar we een drankje konden bestellen. Toen we de eindmeet haalden aan ons hotel waren we moe maar tevreden met de geleverde inspanning. Al bij al waren de weergoden ons gunstig gezind geweest. Dank aan Jan en Lucrèce voor de uitstekende organisatie!

Zondag 2 juni - Verslag: Luk Smets

Derde dag van ons gevarieerd weekend. Na de boot- en de fietstocht doen we het vandaag op de meest traditionele Natuurpuntwijze: wandelen, wat zeker bij de plantenliefhebbers in de smaak valt. En we vertrekken vanuit het hotel, dus geen auto's nodig!

Maar vermits we vandaag ook huiswaarts keren, dienen we eerst de kamers te ontruimen en de bagage in de auto's te laden. Daar

doet Marnix reeds een eerste ontdekking: een meikever wordt trots getoond aan de voltallige groep.

Dan op stap. Doel van de wandeling is boswachterij Steenwijkerwold met deelgebieden Eeserveld en Woldberg, een bosgebied in eigendom van Staatsbosbeheer. Hier verandert het vlakke en waterrijke Overijsselse land plotseling in een glooiend landschap met

bossen, eeuwenoude lanen, ruige paden, graslandjes en een hoogveenvennetje.

We maken even een ommetje langs "Koe en kalf". Deze zwerfkeien zijn oorspronkelijk afkomstig uit Scandinavië. Ze zijn naar deze streken verplaatst door het landijs, de gletsjers uit de ijstijd van enkele honderdduizenden jaren geleden, het Saaliën. De twee zwerfstenen op de Eeserberg wor-

den in de volksmond Koe en Kalf genoemd. Volgens de volksverhalen kwamen de Germanen hier bijeen voor hun rechtspraak.

Hier ligt het wandelpad ook bezaaid met stenen, waarop een of andere levenswijsheid is aangebracht, zoals "Onze diepste angst is niet dat we onmachtig zijn, onze diepste angst betreft onze onmetelijke kracht" (Nelson Mandela)

Een groot nest van rode bosmieren trekt onze aandacht. Luk houdt er zijn hand even op, zodat dit onmiddellijk vol mieren zit. Na deze afgeschud te hebben is het mierzuur zeer duidelijk op zijn hand te ruiken.

Dan is het volop genieten van een peepshow: een baltende boompieper verlaat herhaaldelijk zijn stek op een boomtop om zingend hoogte te winnen en uiteindelijk als een parachutist weer zijn vertrouwde plekje in te nemen.

Op het Eeserveld en in de nabije omgeving zijn zo'n twintig grafheuvels te vinden. De grafheuvels zijn tussen de 3000 en 5000 jaar geleden gebouwd. Ze zijn daarmee minder oud dan de hunebedden, die ook als graven dienst deden.

We wandelen door een mooi landschap

van bos, heide en plechtstatige bomenrijen. Bleeksporig bosviooltje, kruipend zenegroen, sint-janskruid en geel nagelkruid zijn zeker vermeldenswaardig.

Het laatste deel van de wandeling loopt door de Woldberg, een bosgebied met een grote verscheidenheid aan bomen. De Woldberg steekt met zijn 25 m boven NAP als een berg boven het omringende land uit. Allez "berg" is natuurlijk relatief, maar we zijn in Nederland, hé! Gras- en bouwlanden worden afgewisseld met houtwallen, een hoogveenven en een heide-terrein. De houtwallen zijn ooit aangelegd als grens of veekering. Ze werden gebruikt als leverancier van boerengeriefhout zoals schopstelen, bonenstaken en paaltjes of als brandhout. Nu worden ze in stand gehouden als nest- en schuilgelegenheid voor kleine zang- en roofvogels. Ze trekken veel vlinders, kevers, muizen en konijnen aan. De vlinders zijn vandaag alvast vertegenwoordigd door klein koolwitje, landkaartje en oranjepipje. Karakteristiek in de Woldberg zijn ook de beukenlanen, waarvan sommige al ruim 130 jaar het landschap sieren.

De fikse wandeling brengt ons terug op ons uitgangspunt: ons hotel. De inpak is reeds gebeurd, dus moeten we enkel na de heerlijke

lunch op het terras in de auto's stappen om huiswaarts te keren. Maar Jan heeft nog wat extra's in petto. We rijden in groep richting Giethoorn. Jan zou nog graag een vogelkijkpunt aandoen. Maar de beoogde parkeerstrook blijkt slechts een pechstrook te zijn. Hier parkeren is illegaal. Dus rijden we dadelijk verder.

Geen vogels meer? Jan heeft echter nog een tweede punt. We parkeren in Wanneperveen.

Een wandeling van 500 m brengt ons bij een uitkijktoren. Van hieruit hebben we een prachtig zicht over een deel van de Wieden. Men kijkt uit over het Eiland van Westerhof. Deze oude veenweidepolder is omgezet in beweide graslanden met trekgraten. Door de afwisseling van open water met verschillende dieptes en verlandingsstadia komen hier veel soorten vogels voor. Wulpen en watersnippen gebruiken de plek als slaapplek.

Maak een rondwandeling van ongeveer één kilometer door het afwisselende Wiedenlandschap. U komt door bos, wei- en rietland met als hoogtepunt een bezoek aan een uitkijktoren. Vanaf een hoogte van maar liefst negen meter geniet u 's zomers van vele vogels en bloeiende waterplanten en 's winters van duizenden ganzen.

Doe mee met Natuurmonumenten

Natuurmonumenten zorgt voor de unieke natuur in De Wieden. Uw steun is daarbij hard nodig. Doe mee door lid te worden, door een financiële bijdrage of als vrijwilliger. Zo houden we Nederland open en groen, en kunnen we blijven genieten van de natuur. Bezoek ons bezoekerscentrum in Sint-Jansklooster of ga naar www.natuurmonumenten.nl

Onderweg

U kunt onderweg vee tegenkomen. Voor de veiligheid van u en uw hond en om de overdracht van veeziektes te voorkomen mogen honden niet mee. Let op: de route is onverhard, dus niet geschikt voor bezoekers met een rolstoel of kinderwagen.

Veel vogels komen hier foerageren, waaronder purperreigers, grote zilverreigers, lepelaars, ooievaars en zwarte sterns. Roerdomp, zomertaling, geoorde fuut en bruine kiekendief broeden hier.

Dit is onze laatste stop. Na een flinke afscheidsknuffel stappen we in de auto's om de reis huiswaarts in te zetten.

Nog enkele sfeerbeelden van onze deelnemers

Een frisse pint kan toch smaken ...

Wat een boeiend verteller ben jij!

Heb ik alles voor mijn verslag?

Brrr ... wat koud op de fiets!

Welke vogeltjes vinden we terug?

Vrouwke, dit had je moeten meemaken

Warm ingeduffeld voor de fietstocht

Drink rode wijn ... maar opgelet ... met mate!

Streepjes en ruitjes ...

... Effe Wereldwinkel bespreken op de fiets

Een lekkere "neut" aan de eendenkooi

Hoe sterk is de eenzame fietser ...

Met dank aan de organisatoren
van dit toffe weekend:

Jan en Lucrèce

Deelnemers

Annemie Herteweg, Eddy Piron,
Francis Mertens, Frieda Vermeulen, Gui-
do Oosterbos, Hedwig Van den Eynden,
Hilde Dierckx, Isa Bekers, Jan Eulaers,
Karel Soors, Kristien Lamberts, Lucrèce
d'Hollander, Luk Smets, Lutgarde Verlin-
den, Marc Meuris, Marie-Paule
Vankrunkelsven, Marnix Lefranc, Peter
Van Elsacker, René Lauwers, Renilde
Verlinden, Ria Thys, Rita Claes, Rony
Van Regenmortel, Walter Decoene

Tijdens het weekend noteren Frieda, Luk
en Marnix hun ervaringen en zorgen de
fotografen Francis, Jan, Luk, Marnix en
Walter voor blijvende herinneringen:
het resultaat hiervan is deze
verslagbundel.

25 oktober 2013

De mooie powerpointvoorstelling werd samengesteld door Marnix Lefranc

Lay-out verslagbundel: Ria Thys en Luk Smets

